

SALA 3

Els calls

La paraula call, que prové del terme llatí *callis*, significa ‘carrer’, i és utilitzada a Catalunya per designar els barris en els quals vivien les comunitats jueves a les poblacions medievals. Normalment, els calls es formaven en el nucli medieval, i per aquesta raó els carrers eren estrets i a vegades costeruts i tortuosos. No totes les localitats on hi vivien jueus tenien call, i a vegades la població jueva s’establí en els mateixos barris que la cristiana, o bé es concentrava en un únic carrer que solia anomenar-se “carrer dels jueus”.

El fet que els jueus s’apleguessin al call responia sobretot a la tendència pròpia d’una societat que, minoritària com era, necessitava l’entorn comunitari i un espai concret i delimitat on poder desenvolupar la seva vida religiosa i els seus costums i tradicions. A aquest fet cal afegir-hi les ordres de segregació i de prohibició que la societat cristiana dictava contra les comunitats jueves. El 1215 el IV Concili Laterà va decretar la separació de les comunitats de jueus o de musulmans que vivien a les ciutats cristianes. Però a Catalunya, en la majoria de casos, les ordres de segregació no es van complir fins molts anys després. Al segle XIV, el call de Girona era escenari de coexistència: en els seus carrers hi havia cases i tallers de jueus i de cristians. D’altra banda, no tots els jueus de la ciutat vivien dins del call. Però l’any 1445, el govern municipal va prohibir als jueus d’establir-se a la banda oest del call, més enllà de l’actual carrer de la Força, i va obligar-los a clausurar les portes i finestres que

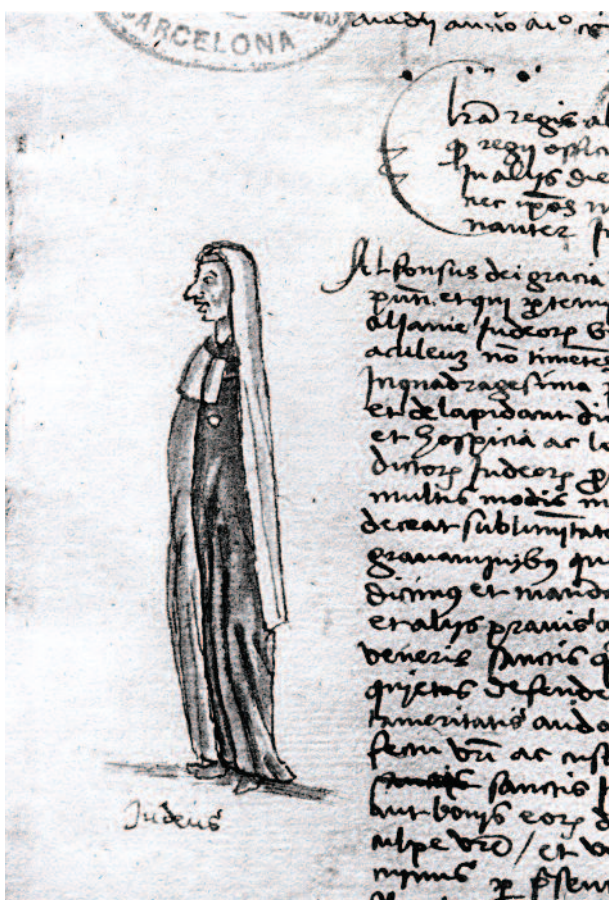

1 Fotografia del carrer de Sant Llorenç (Patronat Call de Girona). Foto: J.M. Oliveras

donaven a aquell carrer. La població jueva es va veure reclosa en el que s’anomenà “call reduït”, que tenia l’actual carreró de Sant Llorenç per eix principal **1**. Continuant amb la política de segregació, el 1448 una ordenança municipal obligava “tots los juheus e juhies que habiten fora lo dit call se haian de mudar dins la clausura”.

A finals del s. XIV i durant el XV varen aplicar-se massivament les mesures restrictives contra la població jueva de les ciutats catalanes. A Girona, es va prohibir als jueus viure fora del

call, tenir taules i botigues en certs llocs de la ciutat, o fins i tot tocar alguns aliments com el pa, el formatge fresc, el peix, les fruites o les verdures en els mercats públics. A més a més, quasi a tot arreu s'obligà els jueus a portar cosit a la roba un símbol distintiu cada vegada que sortien del call i que es barrejaven amb els habitants cristians de la ciutat. A Palma de Mallorca, per exemple, el 1383 una ordenança municipal decretava que els jueus i les jueves s'haurien de cosir al pit una rodella “la meytat vermella e l'altra meytat groga”. El 1445 els arribà el torn als jueus de Girona, amb l'ordenança municipal que manava que “cap jueu major de 15 anys no gosi sortir del call ni anar per ciutat sense el seu hàbit judaic i sense la roda de drap vermell a la part del davant i en lloc ben visible”. **2**

2 Representació d'un jueu amb capa i rodella
Ordinacions de Girona, 1330; Biblioteca del Col·legi d'Advocats de Barcelona

Els calls, que als segles XIII i XIV havien sigut escenari d'una coexistència majoritàriament pacífica entre dues societats ben diferenciades, varen esdevenir al segle XV, a causa sobretot de la radicalització de les mentalitats cristianes, indrets marginals, llocs de reclusió, barris residuals d'una forma de vida que s'acostava a la seva fi.

3 Dibuix de Girona al s. XIV amb el call.
Canal, J. i altres a "La ciutat de Girona en la 1a meitat del s. XIV" (1998)

A la Catalunya actual algunes ciutats conserven encara ben delimitat l'espai urbà que ocupava el barri jueu. Gràcies als estudis documentals i arqueològics, els calls catalans han pogut ser estudiats detalladament i alguns d'ells, com el de Girona, rehabilitats i recuperats per a la memòria urbana i l'entorn de la ciutat.